

**Commentariorvm, Ac Dispvationvm In Primam Partem
Sancti Thomæ Tomvs ...**

Complectens ad viginti sex Quæstiones priores, centum & septem
Disputationes in Capita diuisas

Vázquez, Gabriel

Antverpiæ, 1621

Vera sententia August. interpretatio. c. 2.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-80983](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-80983)

Secundus
modus.
Bonavent.
Ricardus.

Secundus modus est Bonavent. in 2. d. 4. ar. 3. q. 1. & 2. & Ricard. art. 4. q. 1. & 2. qui docent, bifariam dici posse matutinam cognitionem. Primum claram Dei visionem, qua Deus ipse videtur, & creatura in illo: deinde ipsammet creaturarum cognitionem claram per species inditas, qua mens eleuatur in Dei considerationem, & laudem. Addit tertiam Ricardus, quam ipse improprie matutinam appellat: nempe rerum ipsarum in se per species innatas, absque eo, quod mens assurgat in laudem creatoris. Hoc docent in 1. quæst. in secunda vero vespertinam appellant, cognitionem ipsarum creaturarum in proprio genere. Sed præterquam quod hoc pacto secundum Ricardum non potest in Angelis bene distingui vespertina à matutina, nisi dicamus matutinam tertio modo, quæ improprie matutina dicitur, esse proprie vespertinam; sequenti capite plane ostendemus, eam non esse mentem Beati Augustini. Quod vero asserunt de visione creaturarum in verbo, eodem modo accipiendum est, quo eorum sententias præcedenti disputatione retulimus: quomodo scilicet ex vi visionis, vel sola Dei voluntate in verbo videantur.

Excluditur.

August.

3
Tertius mo-
dus.
Scotus.

Tertius modus est Scoti in 2. d. 3. q. 9. §. Ad questionem, versiculo, Tertio persuadetur, aliter, dupliciter quoque ab Augustino usurpari visionem, aut cognitionem matutinam. Primum, pro ipsa visione essentia diuinæ, & creaturarum in ipsa, quas tamen putat non videri ex vi talis visionis, ut superiori disp. ex mente ipsius explicatum est: præterea pro cognitione quidditatiua, & propria ipsius Dei, quæ inferior quidem est intuitiua, & superior est cognitione per alienas species, quam viatores de Deo habent. Verum, ut sequenti cap. monstrabimus, Augustinus solum matutinam appellauit claram, & intuitiuam Dei visionem. An vero intellegat visionem etiam creaturarum in ipso Deo, & qua ratione, ibidem exponendum est. Accedit quod ut disp. 135. cap. 3. probabitur, commentitia est visio illa quidditatiua Dei, quam Scotus committitur, nec eam dari posse, etiam secundum potentiam Dei absolutam, manifestum erit.

Scoti argu-
mentum.

4

Solutio.

Sed Scotus probat suam opinionem ex illa sententia Augustini, quæ vulgo circumfertur, quia Angeli prius habuerunt matutinam, quam vespertinam cognitionem, ut ita dies illi Genes. 1. congrue distinguantur in mane, & vespere iuxta eiusdem Augustini subtilitatem: atqui non habuerunt omnes claram, & intuitiuam visionem: ergo necesse est aliam visionem appellari matutinam: nulla vero est, quæ commodius matutina dicitur, quam illa media cognitio, quam diximus: recte igitur & illa matutina vocatur. Cæterum ut seq. cap. videbimus, cum ipsam intuitiuam Dei visionem Augustinus appelleret matutinam, & diceret esse priorem vespertina: non colligit bene Scotus id, quod contendit, imo ipse quoque debet, sicut & nos, August. interpretari. Adde quod August. ita clare se explicat, ut nullum dubitationi locum relinquit.

Quartus
modus.
S. Thomas.
Caietanus.

Quarto S. Thom. infra q. 58. art. 6. & 7. & Caietanus in Commentarijs, vespertinam cognitionem appellant, quam beati de creaturis habent in proprio genere, hoc est, per species earum proprias: matutinam vero earundem in essentia Dei, non secundum proprias earum rationes formales, sed secundum quod in Deo sunt ipsa vita Dei, Ha-

autem cognitio creaturarum in verbo clare viso colligi videtur ex Alexand. 2. p. q. 23. præcipue vero membr. 6. qua ratione docet, daemones non habuisse matutinam cognitionem. Hæc sane est doctrina S. Thomæ eo loco, tametsi in hac 1. part. q. 62. artic. 1. ad 3. concedat quoque matutinam cognitionem in viatoribus Angelis, quares in verbo naturali cognitione cognouerunt, quatenus ex le ipsis veluti ex effectu quodam & specie, Deum ipsum nouerunt, & in ipso ceteras creaturas: & hanc putat esse mentem August. lib. 4. de Genes. ad litteram. c. 3. & 22. & lib. 5. c. 5. cum distinguit sex dies a principio mundi per mane, & vespere intellegit Angelici.

Denique recentiores Thomistæ aliter interpretantur mentem August. & S. Thom. asserunt enim matutinam cognitionem esse creaturarum in verbo, qua cognoscuntur ex vi visionis verbi secundum proprias ipsarum rationes formales, non quatenus in Deo dicuntur esse ipse Deus secundum rationem ipsius Dei; qua ratione omnia in ipso dicuntur vitam habere. Vespertinam vero cognitionem, dicunt esse illam, qua creatura cognoscuntur secundum proprias rationes formales, non eadem visione, qua videtur essentia diuina, nec ex vi illius, sed per species proprias illarum infusas, vel acquisitas. De hac vero sententia Thomistarum quatenus aliter, ex vi visionis essentia Dei in ipso creaturas videri secundum ipsarum proprias rationes formales, præcedenti disputatione satis dictum est. Id vero quod asserit, in interpretanda mente Aug. cap. seq. ex ipso met August. perspicue impugnabitur: ubi etiam simul ostendimus, ceteros quoque Scholasticos, excepto Alexandro, & S. Th. mentem Augustini non fuisse assecutos.

CAPVT II.

Vera sententia Augustini interpretatio.

Ma Ea quidem sententia in explicanda mente Augustini longe diuersa est, quam ex locis expressis ipsius perspicue deducam. Ea vero in duobus consistit, vnum est utramque cognitionem vespertinam, & matutinam solum in beatis Angelis distingui, nusquam vero in viatoribus hominibus, aut etiam Angelis: in quo cum Alexandro & multis S. Thomæ discipulis consensio. Alterum est cognitionem matutinam non appellari ab Augustino, quam beati habent de creaturis secundum ipsarum proprias rationes formales creatas, siue illæ videantur in proprio genere, & per proprias species, siue in essentia diuina ex vi visionis illius, vel alia ratione: sed esse cognitionem creaturarum, secundum quod in Deo sunt, ipsa vita Dei, & esse ipsius incommutabile vespertinam vero esse ipsarummet notitiam secundum proprias rationes. His duabus propositionibus tota nostra sententia continetur, ex quibus prior in hoc cap. nobis probanda est, & si quid ex eodem Augustino contra eandem opponi potest explicandum.

Prior igitur pars ex his locis eiusdem August. colligitur lib. 11. de ciuit. Dei, c. 7. in beatis Angelis plane assignat mane visioni Dei, vespere autem cognitioni creaturarum, & cap. 29. cum dixisset Angelos non discere per verba sonantia, quid sit Deus, sed per ipsius præsentiam, quod plane de visione

Alexand.

5

Augustin.

Quintus
modus.

Augustin.

Matutina &

cognitio, &

vespertina

quid sit, &

in quibus.

6

Alexand.

Vespere &

mane tam-

tum in co-

gnitione be-

atorum assen-

suunt.

visione

visione ipsius clara intelligit: illico subiungit: *ibi ergo tanquam in cognitione diurna, in se ipsis, tanquam in vespertina, sicut supra iam diximus, (scilicet seipsos agnoscunt) & lib. 6. q. 26. cum asserit creaturam in Deo cognitam esse mane, & in seipsa vespertum, quibus duobus dies constituitur, non video, quomodo nisi de beatis intelligi possit. Id vero aper- tissime tradit 4. de Genes. ad litteram, à cap. 21. vsque ad 32. sicut libenter fatetur Scotus: in cap. vero: 9. sic ait: Nunquid tamen dicit, aut si dixerit quisquam, au- diendus est, illam cœlestem in Angelorum millibus ciuitatem aut non contemplari creatoris æternitatem, aut mutabilita- tem ignorare creaturæ, aut ex eius inferiori quadam cog- nitione non laudare creatorem: simul hoc totum possint, simul hoc totum faciant: possunt tamen, & faciunt: simul ergo habent, & diem, & vespertum, & mane. Legatur cap. 24. ubi etiam perspicue id ipsum docuit.*

Verum contra hanc interpretationem senten- tiæ Aug. videtur esse ipsemet Aug. qui multis in locis asserit, priorem esse cognitionem matuti- nam, quam vespertinam, primum lib. 6. q. 26. illa 26. dicit matæ esse cognitionem creaturæ in verbo, vespertum autem cognitionem creaturæ in seipsa. Reddit vero rationem his verbis: *Quia prius videtur ipsa creatura in verbo, quam in seipsa.* Deinde 4. de Gene- cap. 24. 31. & 32. idem docet: ait vero in illo c. 32. *Mens vero Angelica pura caritate inherens verbo Dei, pos- teaquam illo ordine creata est, ut præcederet cætera, prius ea vidit in verbo Dei facienda, quam facta sunt, ac si prius in eius se habent cognitione, cum Deus dicebat, ut fieret. Qui- bus locis plane docet, priorem fuisse in Angelo cognitionem matutinam, quam vespertinam: ac- qui Angeli non fuerunt creati in beatitudine, sed viatores, ut omnes Scholastici fatentur, & nos lat- tius dicemus infra disput. 226. ergo August. sensis, cognitionem matutinam non esse claram Dei vi- sionem. His testimonijs vtitur Scotus, ut probet matutinam cognitionem esse illam quidditatuam Dei inferiorem ipsa intuitiva.*

Respondeo, illud prius in Augustino non esse temporis, sed ordinis, & dignitatis: id quod ex ipso met Augustino clarissime mihi video colligere. Primum ex c. 30. illius lib. 4. de Genes. ad li- teram, ubi asserit, hanc esse differentiam inter diem nostrum temporalem ex Sole visibili, & in- tellectuale secundum Angelicæ cognitionis lu- cem, & vespertum: quod nobis temporaliter non simul adest dies, mane, & vespert; sed Angelis in patria semper sunt hæc omnia præsentia. Nec vespert aduenit recessu lucis matutinæ, & diurnæ, sed simul est cum illa: intelligit sane simul dura- tionem: ergo cum ait alijs in locis priorem esse co- gnitionem matutinam, debet intelligi non dura- tionem, sed dignitatem, & ordinem.

Hoc ipsum multo clarius tradit c. 32. illius libri, ubi sic ait: *Ac per hoc etiam si nulla hic morarum tempora- lium sint intervalla, præcessit ratio condenda creaturæ in verbo Dei, cum dixit, fiat lux: & cap. 34. de eiusdem co- gnitionibus vespertina scilicet, & matutina, sic in- quit: Sed in his rebus quid prius sit, & posterius, intervalla temporum non demonstrant. Explicat exemplo oculi corporei, qui simul tempore videt Solem orien- tem, & spatium interiectum: ordine tamen prius videt spatium. Sed observandum est, cum dicimus matutinam cognitionem ordine quodam esse pri- orem, non mora temporis, non esse intelligendum de ordine causalitatis: nam quamvis aliqui Theo- logi, ut vidimus disputatione præcedenti, dicant,*

Vasquez in 1. part. Tomus I.

visionem Dei esse causam videndi in ipso creatu- ras secundum proprias ipsarum rationes: nullus tamen dixit, cognitionem matutinam esse causam vespertinæ. Intelligi ergo debet doctrina Aug. de ordine quodam dignitatis, & excellentiæ: nam quod dignius est, dicitur quoque prius, teste Arist. in prædicamentis cap. de modis prioris. Et quamvis in ex- emplo oculi, quod Augustinus adduxit, spatium non videatur prius ordine dignitatis, quam Sol: sed solum ordine situs, qui attenditur secundum aliud genus prioris, & posterioris, ut constat ex Arist. eod. cap. & nequit esse inter cognitionem matutinam, & vespertinam: ad hoc tamen solum deseruit exemplum, ut intelligamus, inter eas non esse aliquam durationem priorem, sed tantum or- dinem: sicut visio spatij, non est tempore prior, quam visio Solis; tamen si ordo ille prioris, & pos- terioris diuersa omnino rationis sit in vno, quam in alio.

Hunc vero ordinem dignitatis, & perfectionis optime indicauit idem August. lib. 6. q. 26. illa 26. his verbis: *Quia prius videtur ipsa creatura in Deo, quam in seipsa videatur, ideo creatura prius videtur in arte, qua facta est, quam ipsa in seipsa, qua facta est.* Vbi idem putat esse, prius videri, atque plus, seu perfectius videri. Idem colligitur ex doctrina eiusdem, quam tradit libro illo 4. de Genes. ad lit. cap. 32. cum asserit Angelum eo ordine creatum, ut præcederet cætera, cum ta- men constet ex eius sententia, quam referemus disput. 224. simul cum creatura corporea conditum fuisse: præsertim cum ipse putet vno die, & mo- mento temporis, omnia esse à Deo præducta, & dies illos Genes. 1. enumeratos spiritualiter solum ipse intelligat: ergo cum ait, Angelum in sui crea- tione cætera præcessisse, intelligit dignitate, sicut B. hemoth dicitur *Principium viarum Dei*, non tem- pore, sed dignitate: ut infra disputatione 224. cap. 2. explicabimus.

Secundo contra eandem interpretationem ob- iici solet hæc ratio. Si dies distinguuntur in Gene- si ex sententia Aug. secundum cognitionem, & vnusquisque dicitur constare duabus illis cogitio- nibus matutina videlicet, & vespertina; oportet in via Angelorum, antequam essent beati, utramque assignare: nam cum creati fuerint cum omnibus alijs rebus nondum beati, & in ipsorum cognitio- ne illi 7. dies debeant assignari efficitur ut antea- quam fuissent beati, habere debuerint & matuti- nam, & vespertinam cognitionem. Hoc argumen- to conuictus S. Tho. infra q. 62. ar. 1. ad 3. concedit, in Angelis ante beatitudinem fuisse quandam matu- tinam cognitionem, & vespertinam, qua etiam res in verbo viatores Angeli cognoscere dicebantur: ut hac ratione distinguantur dies ex mente Aug. sed eam appellat improprie matutinam, proprie vero, quæ est in verbo clare visio.

Ego vero puto, nusquam August. aliam appel- lasse matutinam, quam claram visionem Dei, ut ex locis citatis satis appareat. Quare respondeo ad ra- tionem, cum in sententia August. dies metapho- rice intelligantur, & idem sit sex diebus ceterum esse vniuersum, atque illarum rerum genera, quæ Deus creasse dicitur, fuisse ab Angelo matutina, & vespertina cognitione cognita; nihil obstat, quo minus assignentur secundum cognitionem pa- triæ, quæ in Angelis fuit tempore posterior ipsa creatione mundi.

Numerus vero dierum iuxta hanc Augustini metaphoram,

August.

Tob. 40.

*Secundo op-
ponitur ra-
tio.*

*S. Thoma
responsio.*

*Respondetur
aliter.*

August.

*Matutina
cognitio, ves-
pertinam
præcedit di-
gnitate non
tempore, aut
causalitate.*

Septem dies
creationis
ex cognitione
matutina, &
vespertina
numerantur.

metaphoram, ex doctrina eiusdem locis citatis præsertim q. illa 16. & 11. de Civit. cap. 7. hoc modo numerantur. Primus dies, quo creata dicitur lux, est cognitio Angelicæ naturæ, quæ luci comparatur, & cæteris dignitate prior est. Hic vero dies constituitur ex matutina, & vespertina cognitione, quia Angelus seipsum novit duobus illis modis. Secundus dies est cognitio firmamenti, eisdem duobus cognitionibus constans, & sic de alijs.

CAPVT III.

Posterior pars prædictæ sententiæ probatur.

August.
Cogniti matu-
rina crea-
turarum non
est illarum
formaliter.

Ioan. 1.
S. Thom. 18.

Primum Au-
gustinus testi-
monium.

13

Posterior pars huius nostræ sententiæ non minus perspicue ex eodem Aug. probari potest. Ea vero est, matutinam cognitionem creaturarum esse ipsam divinæ essentiae visionem, & eorum tantum, quæ formaliter sunt in ipso Deo, atque adeo ipsarum creaturarum, quatenus in Deo dicuntur habere esse, & vitam ipsius, non secundum proprias earum rationes creatas, & corruptibiles. In quem sensum explicat ipse illud *Quod factum est, in ipso vita erat* tract. 1. in Ioan. & S. Thom. infra quest. 18. art. 4. vespertinam vero esse aliam cognitionem distinctam ab ipsa visione Dei, quæ creaturæ per proprias species, & secundum proprias rationes formales cognoscuntur. Porro matutinam non esse creaturarum secundum earum rationes formales, aperte docuit S. Th. quem in hac parte sequor, & constat ex aliquibus Aug. testimonijs. Primum est 1. lib. de Civit. Dei, cap. 7. vbi sic ait: *Fit tamen vespertina huius diei, & mane aliquatenus: quoniam scientia creata in comparatione creatoris quodammodo vespertina.* Quibus verbis non distinguit August. mane, & vespertinam ex diverso modo cognoscendi, sicut Theologi nostri communiter, excepto S. Th. distinguunt: nempe mane, quia videntur creaturæ in verbo, hoc est, eadem cum ipso visione: vespertinam autem, quia videntur in proprio genere, hoc est, per proprias species, sed Aug. distinguit ex parte rei cognitæ. Nam scientiam Dei appellat mane, & scientiam creaturarum vespertinam: non dixit scientiam creaturarum in verbo, sed scientiam Dei esse mane: quod vero statim adiunxit, scientiam creaturæ lucefcere, & fieri mane, cum ipsa refertur ad eandem, & dilectionem creatoris, cap. 4. explicandum est.

Secundum
testimonium.

14

Secundum testimonium est eodem lib. cap. 29. vbi, ut ostendat alio modo res in verbo videri, quam in seipsis, ex quo aduersarij colligunt duas illas cognitiones creaturarum, matutinam videlicet, & vespertinam, sic inquit: *Sicut aliter scitur relictulo linearum, seu veritas figurarum, cum intellectu conspiciuntur, aliter cum in pulvere scribuntur: ac si dicat, in intellectu est vndequeque perfecta, cum vero re ipsa describitur, præsertim in pulvere, non potest sine aliquo defectu esse.* Sicigitur res in intellectu Dei sunt incorruptibiles, at in seipsis corruptioni subiectæ. Subiungit deinde. *Et aliter iustitia describitur in veritate incommutabili, aliter in anima iustitia: certe non alia ratione id dixit Aug. nisi quia iustitiæ idea, & ars, quæ in Deo est, ipsæmet Deus incommutabilis est, in seipsa vero peccatis potest corrumpi.* Quod si Aug. loqueretur de rebus in Deo tantum obiectivè existentibus secundum proprias rationes formales, non diceret alio modo in Deo esse, quam in seipsis: nam à Deo cognoscuntur, sicut sunt à parte rei mutationi, & corru-

ptioni subiectæ: loquitur igitur de ipsis, prout in Deo sunt ipse Deus, nempe de idea, & arte illarum, quæ est reuera ipse Deus.

Tertium est lib. 65. quest. q. 16. vbi de matutina cognitione loquens, ut ostendat melius creaturam videri in Deo, & in arte sua, quam in seipsa, adducit illud Ioan. 1. *Quod factum est, in ipso vita erat:* subiungit vero hæc verba: *Omnia ergo, quæ facta sunt in ipso, & vitam non habent, in ipso verbo Dei vita sunt, in seipsis vita non sunt.* Unde inferat statim, ac per hoc ipsi videntur ab Angelis sanctis in verbo Dei, vbi sunt vita, quam in seipsis. Quod si ex sententia Aug. eo loco, videntur res in verbo secundum proprias rationes, fieri non posset, ut non viderentur, sicut lapis, videntur vivere, & corruptibilia incorruptibilia esse: signum igitur est, loqui Aug. de ipsamet essentia divina, quatenus dicitur idea, & ars creaturarum, quæ est ipse Deus, & viso Deo videtur, de quo non est nobis præsens controuersia: & hac ratione melius videntur creaturæ in Deo, quam in seipsis: non quod melius cognoscatur propria earum natura, sed quod eo modo melius esse, & perfectius habeant, quam in seipsis. Hoc ipsum late ipse Augustinus profequitur tract. 1. in Ioan. in illa verba: *Quod factum est, in ipso vita erat.* vbi contra Manichæum probat, lapidem non vivere, ut ipse dicebat deceptus verbis Ioannis, sed vivere ideam lapidis, quæ est ipse Deus: ergo hoc modo dicit, res in Deo multo melius esse, hoc est, illarum ideam, quæ est ipsa essentia divina, melius esse.

Quartum testimonium est in libro 83. questio-
num, quest. 46. vbi de ideis mentis divinæ fustis
disputat, & eas his verbis definit: *Sunt namque ideæ*
principales forme quedam, vel rationes rerum stabiles, at-
que incommutabiles, quæ ipsa formatæ non sunt, ac per hoc
eternæ, ac semper eodem modo sese habentes, quæ in divina
intelligentia continentur. Has igitur inquit à Beatiss.
videri: hæc autem cum increate sint, & incorru-
ptibiles, sunt ipse Deus, non creaturæ, etiam se-
cundum esse obiectivum, quod in mente divina
habent: creaturæ namque etiam in mente divina
obiectivè existentes, sunt corruptioni subiectæ,
hoc est, Deo obijciuntur, sicut re ipsa sunt: qua-
re si in re corrumpuntur, à Deo hoc modo cog-
noscuntur.

Quocirca non possumus, non mirari Tho-
mistas, qui ex his omnibus locis, aut eorum ali-
quibus colligunt, contra Scotum, Gabriel. &
alios, ideam in deo rerum creaturarum non esse res
ipsas obiectivè existentes in intellectu secundum
propriam earum rationes formales, sed esse ipsam
essentiam Dei, quatenus eas representat, & qua-
tenus est ars earum: quod utrum verum sit, an
non, dicemus disputatione 72. capite 2. Ex eisdem
vero locis sui non memores, ut oportebat,
probant, creaturas in Deo videri ex vi visionis,
non tantum secundum quod habent in Deo vi-
tam Dei, sed etiam secundum suas proprias ratio-
nes formales.

Et quidem S. Thom. infra quest. 18. art. 4. ad 1. S. Thom.
iuxta hanc Augustini doctrinam asserit, omnia,
quæ sunt in Deo, ut in cognoscendo, vivere in
ipso, quia non sunt aliud ab eius essentia. Cum ve-
ro dicit esse in Deo per proprias rationes, intelligit
per ideam: nam si de ratione formali cuiusque crea-
turæ loqueretur, ut de homine, secundum quod
est animal rationale, non posset dicere omnia crea-
ta in Deo vitam habere, quoniam hoc modo res
dicuntur

15
Quomodo
creatura me-
lior in Deo,
quam in se-
ipsis videtur.

16
Quartum
testimonium
Augustini.

16
Idea crea-
turarum in
Deo sunt,
ipse Deus.

Scotus
Gabr.

Cur dicat
S. Thomas
creaturas esse
in Deo secun-
dam proprias
rationes.